

TIESLIETU SISTĒMAS ATTĪSTĪBA

Eiropas Savienības fondu
2014.–2020. gada periods

Eiropas Komisija šai desmitgadei izstrādāja **stratēģiju “Eiropa 2020”, Eiropas Savienības izaugsmes un nodarbinātības programmu**, kurā uzsvars ir likts uz gudru, ilgtspējīgu un integrējošu izaugsmi, lai pārvarētu Eiropas ekonomikas strukturālās nepilnības, uzlabotu tās konkurētspēju un ražīgumu un liktu pamatus ilgtspējīgai sociālajai tirgus ekonomikai. Programmas mērķis ir arī sekmēt nodarbinātību un mazināt nabadzību un sociālo atstumtību visā Eiropas Savienībā. Programmas mērķu sasniegšanai ir izstrādāta darbības **programma “Izaugsmes un nodarbinātība”**, kas sevī iekļauj specifiskos atbalsta mērķus – konkrētus un skaidrus rezultātus, kuru panākšanai saskaņā ar programmas būtību konkrētajā valstī un reģionā tiks veiktas attiecīgas darbības vai pasākumi.

Tieslietu politikas loma ir nozīmīga valsts kopējās tautsaimniecības veidošanā un attīstībā. Laika periodā no 2014. līdz 2020. gadam Eiropas Sociālā fonda līdzfinansējums sniedz ieguldījumu divu Latvijas tieslietu nozarei būtisku **specifisko atbalsta mērķu sasniegšanā – “Mazo un vidējo komersantu konkurētspēja” un “Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana”**.

Mazo un vidējo komersantu konkurētspējas veicināšana paredz piesaistīt investīcijas institucionālajās spējās, efektīvā valsts pārvaldē un publiskajos pakalpojumos valsts, reģionālajā un vietējā līmenī, kas palīdzētu panākt nepieciešamās reformas, labāku regulējumu un labu pārvaldību. Tieslietu sistēmas uzdevums šī specifiskā atbalsta mērķa ietvaros ir paaugstināt tiesu un tiesībsargājošo institūciju personāla kompetenci komercdarbības vides uzlabošanas sekmēšanai.

Sociālā iekļaušana un nabadzības apkarošana paredz noteiktu mērķa grupu iekļaušanu sabiedrībā un darba tirgū ar mērķi veicināt nodarbinātību, tostarp lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas un šo grupu aktīvu līdzdalību ekonomiskajā attīstībā. Attiecīgi tieslietu sistēmas uzdevumi šī specifiskā atbalsta mērķa ietvaros ir palielināt bijušo ieslodzīto integrāciju sabiedrībā un darba tirgū un paaugstināt resocializācijas sistēmas efektivitāti.

Šie uzdevumi tiek veikti, īstenojot trīs Tieslietu ministrijas uzraudzībā esošus **Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētus projektus**.

JUSTĪCIJA ATTĪSTĪBAI

Efektīva un kvalitatīva tiesu sistēmas darbība, īpaši komercstrīdu risināšanā, tiesībsargājošo un izmeklēšanas iestāžu kompetence ekonomisko un finanšu noziegumu izmeklēšanā ir būtiski aspekti, kas ietekmē komercdarbības vidi. Projekts "Justīcija attīstībai"¹ ir vērsts uz Latvijas komercdarbības vides uzlabošanu, nodrošinot vērienīgus kvalifikācijas pilnveides pasākumus tiesnešiem, tiesu darbiniekiem, tiesu ekspertiem, prokuratūras un izmeklēšanas iestāžu amatpersonām un darbiniekiem, politikas veidotājiem, kā arī kvalifikācijas paaugstināšanas iespējas šķīrējtiesnešiem, mediatoriem, maksātne spējas administratoriem un citu juridisko jomu pārstāvjiem.

Projektu īsteno Tiesu administrācija.

Projekta sadarbības partneri ir Augstākā tiesa, Valsts tiesu ekspertīžu birojs, lekslietu ministrija un Latvijas Republikas prokuratūra.

Projekta īstenošanas laiks ir no 2016. līdz 2022. gadam.

Projekta finansējums ir **10 474 822 EUR**, no kā 85 % finansē Eiropas Sociālais fonds, un 15% ir valsts budžeta finansējums.

Projekta mērķis:

komercdarbības vides uzlabošana, paaugstinot tiesu un tiesībsargājošo institūciju personāla kompetenci.

PLĀNOTIE REZULTĀTI

TIESU SISTĒMAS DARBINIEKU UN TIESU SISTĒMAI PIEDERĪGO PERSONU MĀCĪBAS

Līdz 2022. gada beigām plānots apmācīt **vairāk nekā 11 tūkstošus** tiesu sistēmas darbinieku un tiesu sistēmai piederīgu personu.

Lai to paveiktu, projektā tiek organizēti labās prakses apmaiņas un stažēšanās pasākumi tiesu sistēmas pārstāvjiem un tiesu sistēmai piederīgajām personām, īstentas kvalifikācijas pilnveides programmas un apmācības, diskusijas, semināri un konferences, kā arī izstrādāti apmācību materiāli – rokasgrāmatas un vadlīnijas, judikatūras apkopojumi, vienotas tiesas prakses piemēri.

¹ Projekta īstenošana norit atbilstoši Tiesu varas un tiesībsardzības iestāžu darbinieku cilvēkresursu kapacitātes stiprināšanas un kompetenču attīstīšanas plānam 2015. - 2020. gadam (pieejams <http://likumi.lv/doc.php?id=272711>).

TIESLIETU SISTĒMAS NOVĒRTĒJUMS

Projektā tiek veikts visaptverošs Latvijas tieslietu sistēmas novērtējums, novērtējums būs par pamatu turpmākajiem uzlabojumiem un citiem tieslietu sistēmas pilnveidošanas pasākumiem. Uzsvars galvenokārt tiek likts uz procesu tiesā, līdz ar to primāri tiek vērtēts tiesu iestāžu darbs. Taču arī pirmstiesas procesa norise atstāj ietekmi uz tiesvedības stadiju, tādēļ daļēji paredzēta arī izmeklēšanas un prokuratūras iestāžu iesaiste novērtējuma procesā.

Novērtējuma ietvaros:

▪ tiek izvērtēta sistēmas darbības **efektivitāte un kvalitāte** attiecībā pret ieguldītajiem resursiem;

▪ analizēta sistēmas **neatkarība**;

▪ **noteikts tieslietu sistēmas attīstības potenciāls**;

▪ **definēti apstākļi**, kas ietekmē tiesu noslodzi, procesa ilgumu un kvalitāti, neatkarību un sistēmas attīstības potenciālu.

▪ **veikta esošās situācijas analīze**, iepazīstoties ar pastāvošo regulējumu, plānotajām reformām, struktūru, iestāžu darba organizāciju, starpinstitucionālo sadarbību un citiem aspektiem.

▪ izstrādāts **individuāls novērtējums**, identificējot sistēmas stiprās un vājās puses.

▪ **sagatavotas rekomendācijas un ieteikumi**, rosinot diskusijas starp iesaistīto iestāžu pārstāvjiem.

Tieslietu sistēmas novērtējuma izveidē labākai ekspertīzei ir piesaistītas starptautiskas institūcijas ar unikālu pieredzi, kas veic novērtējumu trīs atsevišķajās jomās, tādējādi nodrošinot Latvijas tieslietu sistēmas izvērtēšanu Eiropas Savienības līmenī:

1. Tiesu sistēmas novērtējumu (darbības efektivitāte un kvalitāte) veic Eiropas Padomes Komisija Tiesu efektivitātei;
2. Maksātspējas regulējuma novērtējumu veic Starptautiskais Valūtas fonds;
3. Komerctiesību regulējuma saistībā ar tā piemērošanu sniegto pakalpojumu, kā arī strīdu risināšanas vides novērtējumu veic Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija.

Novērtējums atspoguļos neatkarīgu analīzi par Latvijas tiesu sistēmas darbību kopumā, kā arī sniegs rekomendācijas tās pilnveidei un modernizācijai. Secinājumi tiks izmantoti kā pamats konkrētu reformu plānu sagatavošanai un nepieciešamajiem normatīvo aktu grozījumiem.

PROJEKTA ILGTSPĒJA

Projektā tiks izstrādāti virkne tiesu sistēmas un tiesu sistēmai piederīgo personu ikdienas darbā noderīgu materiālu: rokasgrāmatas, vadlīnijas, izveidoti judikatūras apkopojumi un apmācību modeļi, kas būs izmantojami tieslietu sistēmā strādājošajiem arī pēc projekta īstenošanas beigām.

PROJEKTA IEGUVUMI

Pieeja tiesai, ātrs un kvalitatīvs process, neatkarība tiesu sistēmas ietvaros, efektīva ekonomisko un finanšu noziegumu izmeklēšana, zems korupcijas līmenis ir elementi, kas nepieciešami uzņēmējiem un investoriem, lai gūtu pārliecību par prognozējamību un drošību, veicot darbības attiecīgās valsts jurisdikcijā. Projekts sekmē šo elementu nostiprināšanos Latvijas tieslietu sistēmā.

Tiesu sistēmas personāla, kas sniedz kvalitatīvu pakalpojumu, kompetenču celšana nodrošina pamatotu un skaidru tiesas nolēmumu, efektīvāku un kvalitatīvāku tiesu darbību un izpratni par labākās prakses izmantošanas paņēmieniem. Turklāt cilvēkresursu attīstība, kā arī intelektuālās kapacitātes stiprināšana paver jaunas iespējas un ir priekšnoteikums sistēmas ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā, stiprinot reaģēšanas spējas uz apstākļiem, kas ietekmē iestāžu noslodzi un procesa ilgumu.

Projektā plānots nodrošināt:

- **tiesvedības efektivitātes un kvalitātes veicināšanu.** Tai skaitā tiks sekmēta domstarpību risināšana ārpus tiesas, līdz 2022.gada beigām palielinot mediācijas izmantošanu par 163% (no 133 līdz 350 procesiem gadā²) un izlīguma procedūras – par 9% procentiem (no 1373 līdz 1500 procesiem gadā³);

- **efektivitāti strīdu izšķiršanā komercdarbības kontekstā, ekonomisko un finanšu noziegumu izmeklēšanā.** Līdz 2022.gadam no 45% līdz 50% palielināsies tiesnešu skaits, kuri piedalās pastāvīgās apmācību aktivitātēs ES tiesībās⁴;

- **uzticēšanās veicināšanu tiesu un tiesībsargājošajām iestādēm.** Līdz 2022.gadam no 30% līdz 40% palielināsies klientu skaits, kas pilnībā uzticas tiesām⁵.

² TIS statistikas dati 2016.gads.

³ Turpat.

⁴ Turpat.

⁵ Turpat.

MĒS STRĀDĀJAM DROŠĀKAI SABIEDRĪBAI...

Ar ES līdzfinansējuma piesaisti projektos “Resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšana” un “Bijušo ieslodzīto integrācija sabiedrībā un darba tirgū”⁶ pirmo reizi Latvijas vēsturē ir pieejami nozīmīgi līdzekļi kriminālsodu izpildes iestāžu personāla kapacitātes paaugstināšanai un resocializācijas līdzekļu pilnveidošanai, tādējādi samazinot atkārtota nozieguma risku un veidojot drošāku sabiedrību.

...PAAUGSTINOT RESOCIALIZĀCIJAS SISTĒMAS EFEKTIVITĀTI

Paaugstinot to profesionālu, kuri ir iesaistīti ieslodzīto un bijušo ieslodzīto resocializācijā, kompetences, var sekmēt bijušo ieslodzīto veiksmīgu integrāciju sabiedrībā un darba tirgū, kas savukārt palielina sabiedrības drošību.

Projektu “Resocializācijas sistēmas efektivitātes paaugstināšana” īsteno ieslodzījuma vietu pārvalde.

Projekta sadarbības partneris ir Valsts probācijas dienests.

Projekta īstenošanas laiks ir no 2016. līdz 2022.gadam.

Projekta finansējums ir 3 969 482 EUR, no kā 85 % apmērā projektu finansē Eiropas Sociālais fonds, un 15% ir valsts budžeta finansējums.

Projekta mērķi:

Pilnveidot personāla atlasē un mācību sistēmu ieslodzījuma vietu pārvaldes un Valsts probācijas dienesta darbiniekiem.

Uzlabot ieslodzīto risku un vajadzību novērtēšanas instrumentus un pilnveidot resocializācijas programmu īstenošanas sistēmu.

6 Projektu īstenošana norit atbilstoši ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņu 2015.-2020. gadam īstenošanas plānam (pieejams <https://likumi.lv/doc.php?id=276741>).

Projekta mērķa grupas:

Ieslodzījuma vietu pārvaldes un Valsts probācijas dienesta darbinieki, kā arī pašvaldību, nevalstisko un reliģisko organizāciju darbinieki, kas strādā ar ieslodzītajiem vai bijušajiem ieslodzītajiem vai ir iesaistīti specifiskā atbalsta īstenošanā.

Projekta darbības:

▪ **ārvalstu praksē un pētniecībā** balstītas pieejas ieviešana resocializācijas darbā ar esošajiem un bijušajiem ieslodzītajiem;

▪ **jaunu un pilnveidotu esošo resocializācijas programmu ieviešana** darbā ar ieslodzītajiem un probācijas klientiem;

jaunu un pilnveidotu esošo riska un vajadzību **izvērtēšanas instrumentu ieviešana**⁷;

esošo **mācību programmu darbiniekiem pilnveidošana** un jaunu programmu ieviešana;

▪ **individuālo un grupu supervīziju** organizēšana ekspertu profesionālās noturības stiprināšanai;

▪ **koučinga ieviešana**⁸ profesionālās motivācijas un izaugsmes stiprināšanai;

▪ **personāla atlases sistēmas pilnveidošana** ieslodzījuma vietu pārvaldē un Valsts probācijas dienestā;

▪ **informatīvo un labās prakses popularizēšanas pasākumu īstenošana** stereotipu mazināšana par bijušajiem ieslodzītajiem, tādējādi nodrošinot arī iespēju sabiedrības pārstāvjiem iesaistīties pasākumos sabiedrības drošības veicināšanai.

PLĀNOTIE REZULTĀTI:

▪ Pilnveidoti un praksē ieviesti seši riska un vajadzību novērtēšanas instrumenti;

▪ Līdz 2022. gadam 1650 speciālisti, kuri strādā ar ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, ir paaugstinājuši savu profesionālo kompetenci.

7 **Riska un vajadzību novērtēšanas instrumenti** ir zinātniski izstrādāti līdzekļi, kas paredz sistemātisku procedūru klienta antisociālas uzvedības un atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanas riska līmeņa, riska faktoru un resocializācijas vajadzību izpētei un noteikšanai.

8 Process, kurā kouča vadībā tiek veicināta un pozitīvi ietekmēta cilvēka attīstība, izaugsme un rezultātu sasniegšana

...INTEGRĒJOT BIJUŠOS IESLODZĪTOS SABIEDRĪBĀ UN DARBA TIRGŪ

Efektīva resocializācijas sistēma ir pasaulē pierādīts līdzeklis drošākas sabiedrības veidošanā, ilgtermiņā sabiedrībai tā ir izdevīga. Efektīva resocializācijas sistēma samazina jauna nozieguma izdarīšanas iespēju pēc ieslodzījuma. Bijušie ieslodzītie, saņemot nepieciešamo atbalstu, vieglāk integrējas sabiedrībā, un, atgriežoties darba tirgū, sniedz ieguldījumu ekonomikā un sabiedrības izaugsmei. Lai veicinātu sabiedrības kopējo ieguvumu, svarīgi ir nodrošināt nepieciešamos atbalsta pasākumus personām, kas atrodas ieslodzījumā un atbrīvojas no tā.

Projektu "Bijušo ieslodzīto integrācija sabiedrībā un darba tirgū" īsteno ieslodzījuma vietu pārvalde.

Projekta sadarbības partneri ir Valsts probācijas dienests un Nodarbinātības valsts aģentūra.

Projekta īstenošanas laiks ir no 2016. līdz 2022. gadam.

Projekta finansējums ir 4 853 192 EUR, tai skaitā 85 % apmērā projektu finansē Eiropas Sociālais fonds, un 15% ir valsts budžeta finansējums.

Projekta mērķi:

Veicināt ieslodzīto un bijušo ieslodzīto karjeras plānošanu un nodarbinātību.

Veicināt starpinstitūciju sadarbību darbā ar bijušajiem ieslodzītajiem.

Mazināt atkarības un sniegt psiholoģisko atbalstu bijušajiem ieslodzītajiem.

Stiprināt ieslodzīto ģimenes saites.

Izstrādāt un īstenot atbalsta programmas un pasākumus bijušo ieslodzīto ģimenēm.

Ieviest brīvprātīgo darbu, t. sk. līdzgaitniecību ieslodzījuma vietās.

Projekta mērķa grupa:

ieslodzītie un bijušie ieslodzītie, kā arī ieslodzīto un bijušo ieslodzīto ģimenes

Projekta darbības:

- jaunu ieslodzīto **profesionālās piemērotības noteikšanas un darba prasmju attīstīšanas programmu** izstrāde un ieviešana;

- **valsts valodas apguves** iespēju nodrošināšana ieslodzītajiem;

- ieslodzīto un bijušo ieslodzīto **karjeras plānošana** ar Nodarbinātības valsts aģentūras karjeras konsultantu atbalstu;

- speciālistu **atbalsts atkarību mazināšanai** ieslodzījuma laikā un pēc tā;

- **ģimenes saišu atjaunošana un stiprināšana** ieslodzījuma laikā īpašos **saliedējošos pasākumos** ieslodzītajiem, viņu ģimenēm, kā arī bijušo ieslodzīto pozitīvo sociālo saišu veicināšana ar tuviniekiem;

- **speciālistu atbalsta sniegšana notiesāto ģimenēm** (t.sk., psihologs un psihoterapeits);

- **starpinstitūciju sadarbības veicināšana** atkārtotu dzimumnoziegumu novēršanai;

- **brīvprātīgo un līdzgaitnieku atbalsta ieviešana** ieslodzīto un bijušo ieslodzīto sociālo prasmju un iemaņu attīstīšanai;

- **sabiedrības iesaistīšana brīvprātīgo darbā** ar ieslodzītajiem un bijušajiem ieslodzītajiem, sniedzot atbalstu pieaugušajiem un jauniešiem gan ieslodzījumā, gan pēc notiesāto atbrīvošanas.

PLĀNOTIE REZULTĀTI:

- 16 000 klienti (ieslodzītie un bijušie ieslodzītie) piedalījušies resocializācijas pasākumos un saņēmuši atbalstu kādā no projekta darbībām;
- 3500 klienti (bijušie ieslodzītie) pēc atbrīvošanās no ieslodzījuma un atbalsta saņemšanas sākuši darba meklējumus.

PIEZĪMES

Buklets sagatavots Eiropas Sociālā fonda projektā Nr. 10.1.2.0/15/TP/008 "Tehniskā palīdzība Tieslietu ministrijai kā atbildīgajai iestādei informācijas un publicitātes pasākumu īstenošanā". Projektu 85% apmērā finansē Eiropas Sociālais fonds un 15% ir valsts budžeta finansējums.

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds